

Magyarország iparjogvédelmi csatlakozása Európához

Nemigen telik el hét manapság Magyarországon anélkül, hogy az írott vagy elektronikus médiában valahol fel ne bukkanna a „világszabadalom” utópisztikus víziója. Nem is volna baj ezzel a Petőfi „szent világszabadság”-át idéző gyönyörű képzavarral, ha alkalmazói tisztában lennének azzal, hogy nem valami létező dolgot, hanem egy régóta dédelgetett iparjogvédelmi utópiát emlegetnek.

Az iparjogvédelem globalizációja

Nem kell iparjogvédelmi szakembernek lenni ahhoz, hogy belássuk, a „világszabadalom” kifejezés nemcsak hogy utópisztikus, de egyenesen abszurd is a világ dolgainak jelenlegi folyása mellett. A szabadsalom ugyanis nem más, mint ipari-kereskedelmi monopólium jog valamilyen műszaki megoldás előállítására, alkalmazására és forgalmazására. Kérdés tehát, hogy amennyiben venné is valamely állam vagy nemzetközi szervezet a bátorságot, hogy valakinek ilyen „világszabadalom” nevezetű monopólium jogot adjon (ilyen szervezet természetesen nem létezik), ki lenne az, aki az adott jog érvényesülését az egész világon biztosítaná? Tessenek csak az oly gyakran emlegetett GATT-tárgyalások eredményeire (vagy inkább eredménytelenségeire) gondolni. Különösen a jogérvényesítés területén. És akkor hol vagyunk még az egész világtól!

Az utópia azonban általában azért utópia, mert sokan úgy gondolják, hogy valamilyen célból jó lenne megvalósítani. Nem kétséges, hogy „multinacionális” napjainkban elemi érdekek fűződnek országhatáron átívelő monopólium jogok megszerzéséhez, biztosra vehetjük tehát, hogy a „világszabadalom” utópiájának is számos szimpatizánsa van, akik esetenként elég nagy köveket is megmozdítanak kedvenc elgondolásuk megvalósításáért.

Könnyű belátni, hogy bár a jogalkotás és jogérvényesítés globalizációja jócskán le van maradva, például az információáramlás vagy a fogyasztás globalizációja mögött, az integrációs folyamatok ezen a téren is feltartóztatatlannal haladnak előre. Elképzelhető te-

hát, hogy valójában nem is vagyunk már időben olyan távol valami „világszabadalomféleség” megvalósulásától, a jelen folyamatait azonban egyelőre csak a területi integráció irányába mutatnak (persze ha ezek a területek elég nagyra nőnek a Földön, idővel „gömbölyödni” kezdenek, s máris az iparjogvédelem globalizációjáról beszélhetünk).

Maradjunk azonban a realitások talaján. Az iparjogvédelmi realitás pillanatnyilag a területi integráció, s a különböző területi integrációs folyamatok közül bennünket természetesen az európaiak érintenek a legközelebből.

Iparjogvédelmi integráció Európában

Valószínűleg nem árulok el nagy titkot azzal, hogy Európán belül az integráció első számú katalizátora jelenleg az Európai Unió. Mivel az Unió elsősorban a gazdasági integráció intézménye, természetes, hogy stabil, integrált iparjogvédelmi háttérrel is rendelkezik. Nem csoda hát, hogy az Unióba törekvő országok számára a tagság egyik előfeltétele az iparjogvédelmi integráció. Az EU iparjogvédelmi integrációjának alapja az Európai Szabadalmi Egyezmény („European Patent Convention”, rövidítve: EPC), amely nem köthető ugyan kizárólag az EU-hoz, hiszen megalapításától fogva nyílt egyezmény (Svájc például alapító tagja), a tagság zömét azért mind a mai napig az EU-tagországok jelentik.

Mindezekből egyenesen következik, hogy az uniós Társulási Szerződés aláírásával egyidejűleg Magyarország kötelezettséget vállalt arra, hogy legkésőbb 1996. december 31-éig benyújtja csatlakozási kérelmét az EPC-hez, mely kötelezettségét annak rendje és módja szerint teljesítette is. Az EPC-hez történő csatlakozásunk tehát küszöbön áll, s várhatóan legkésőbb az EU-csatlakozással egyidejűleg be is fog következni. Amint azt a későbbiekben látni fogjuk, ez a csatlakozás nem csak a szűk értelemben vett iparjogvédelmi szakmát fogja jelentősen érinteni, hanem feltehetően a magyar műszaki értelmiség jelentős részét is, valamint – természetesen – az egész magyar gazdaságot. Nem érdekte-

len tehát egy kissé közelebből is megismerkednünk az EPC-vel.

Az Európai Szabadalmi Egyezmény (EPC)

Az Európai Szabadalmi Egyezményt 1973. október 5-én Münchenben írták alá az Európai Gazdasági Közösség keretén belül. Az Egyezményt kezdettől fogva nyitott formában fogalmazták meg, azaz a benne megfogalmazott feltételek teljesítése esetén bármely európai ország csatlakozhat az aláírókhoz.

Az Egyezmény aláírásával létrejött az Európai Szabadalmi Szervezet („European Patent Organization”), valamint annak végrehajtó szerve, az Európai Szabadalmi Hivatal („European Patent Office”, magyar rövidítéssel: ESzH), melynek feladata az EPC valamennyi tagországában érvényes szabadalmak engedélyezése. Ez a világ első olyan intézménye, amely egyidejűleg több országban is érvényes szabadalmat adhat. Az ESzH által adott szabadalmat ugyan az EPC tagországaiban formálisan érvényesíttetni kell, de a formai követelmények teljesítése esetén a szabadalom érvényessége csak bíróságon vitatható. Az ESzH által adott monopóljog persze csak elvileg univerzális az EPC tagországaiban, mivel a megadást követően a jog érvényesülésével kapcsolatos vitás kérdések már a nemzeti bíróságokon dőlnek el, még pedig pillanatnyilag nem is teljesen egyformán. Egyre jelentősebb törekvések bontakoznak ki azonban az iparjogvédelmi jogérvényesítés európai egységesítésére vonatkozóan is, melyek keretében komolyan felvetődött már egy egységes európai szabadalmi bíróság létrehozásának gondolata, melynek megvalósulásától talán már nem is vagyunk olyan távol.

Lám, lám - mondhatnák az optimistábbak -, nem is vagyunk már olyan messze a „világszabadalomtól”. Még egy kis területi integrálódás, oszt' jöhet a nagy globalizáció. Az iparjogvédelem területén azonban jelenleg nemigen várható ezen a téren nagy áttörés. Ennek okát elsősorban az amerikai (vagyis az USA-beli) és európai szabadalmi rendszerek alapvető különbségeiben kell keresni, nem is beszélve az első, második és harmadik világ közötti, pillanatnyilag áthidalhatatlannak látszó jogi-politikai szakadékokról. E problémák részletes vizsgálata azonban messze meghaladná jelen publikáció kereteit. Legyen elég most csak annyi, hogy van még némi jogi és politikai tennivaló addig, míg a médiumok hős feltalálójának zseniális találmányát valóban „világszabadalom” védheti.

Az EPC-csatlakozás várható hatásai Magyarországon

Mint azt már említettük, Magyarország várhatóan néhány éven belül az EPC teljes jogú tagja lesz (státu-

szunk jelenleg „megfigyelői”). Mint az EU-csatlakozás valamennyi lépése, az EPC-hez történő csatlakozásból is számos változás fog következni, nemcsak a szűken vett iparjogvédelmi szakma, de az egész magyar gazdaság számára is. E változások között természetesen ki-kitalálhat a maga számára előnyöset és hátrányosat is, a változások eredője azonban az egész országot tekintve hosszú távon minden bizonnyal pozitív lesz.

Az EPC-csatlakozás a gazdaság egésze számára várhatóan az EU-csatlakozással azonos, azaz élénkítő hatású lesz. Az egész Unióban azonos alapokon nyugvó iparjogvédelmi rendszer persze elsősorban az innovatív és tőkeerős nagyvállalatok számára előnyös, amelyek az egész európai piacra termelnek. A csatlakozás tehát elsősorban azon magyar cégek számára lesz előnyös, melyek nem csak innovatívok, de képesek is az európai piacon versenyképes termékeket előállítani. Hogy ilyen vállalatból jelenleg sok van-e Magyarországon vagy kevés, az megítélés kérdése, a fejlődés pozitív iránya azonban mindenképpen erre mutat.

A csatlakozással egyidejűleg természetesen megszűnik annak a lehetősége, hogy a magyar iparjogvédelmi rendszer a hazai ipar érdekeinek megkülönböztetett védelmére legyen használható, ez a lehetőség azonban már amúgy is csak elvi volt az - immár teljesen eurokonform - új Szabadalmi Törvény hatályba lépése (1996. január 1.) óta.

Az EPC-hez történő csatlakozásnak azonban nem csak a fentiekhez hasonló, jól valószínűsíthető gazdasági következményei lesznek. Az iparjogvédelmi rendszerek ugyanis nem csupán az ipari szereplők számára monopóljogot biztosítani hivatott jogi rendszerek, hanem - természetüknél fogva - hatalmas, a műszaki-technikai haladást elősegítő adatbázisként is szolgálnak. A magyar iparjogvédelmi rendszer ezt, a magyar ipar teljesítőképessége fejlődésének szempontjából rendkívül jelentős adatbázist természetesen magyarul biztosítja az innovációban résztvevő szakemberek számára. Az EPC-hez történő csatlakozás után azonban ez nem feltétlenül marad így. Igaz ugyan, hogy az EPC-hez teljes joggal csatlakozott valamennyi ország pillanatnyilag megköveteli a határain belül érvényes európai szabadalmak lefordítását, de már ma is vannak országok (igaz, nem teljes jogú tagországok, pl. Szlovénia), ahol az érvényesített európai szabadalmakat nem fordítják le. Az is igaz, hogy Magyarország teljes jogú tagként kíván az EPC-hez csatlakozni (és minden bizonnyal úgy is fog), az európai szabadalmi rendszert legintenzívebben használó ipari nagyvállalatok azonban hatalmas nyomást fejtenek ki az EPC-re a fordítási kötelezettség eltörlése érdekében, költségeik csökkentése céljából. Várható, hogy ennek a nyomásnak előbb-utóbb lesz valamilyen eredménye, és az a csatlakozást követően Magyarországot is érinteni fogja.

Az európai szabadalmak fordítási kötelezettségének esetleges eltörlése egyébként komoly jogi aggodalmakat is felvet. Jelenleg ugyanis nem szerzhető Magyarországon olyan jog, melynek tartalma ne lenne magyar nyelven megismerhető. A le nem fordított, de Magyarországon is érvényes európai szabadalmak viszont ilyenek lennének. Mivel az EPC jelenlegi három hivatalos nyelve az angol, a német és a francia, a fordítási kötelezettség eltörlése az EPC-ben jelentős nyelvtanulási kötelezettséget jelentene nemcsak az iparjogvédelemmel foglalkozó szakemberek és az innovációban érdekelt műszaki értelmiségiek, hanem a magyar ipar valamennyi szereplője számára is. Ahhoz ugyanis, hogy egy vállalat szabadalmilag „tisztá” terméket gyárthasson, ismernie kell az országban a tevékenységi területén érvényben lévő szabadalmakat, melyek teljes leírása – a fentiekből következően esetleg csak az egyik hivatalos nyelven (például franciául) lesz majd hozzáférhető. Valamelyest persze könnyíti a tájékozódást, hogy a szabadalom oltalmi körét meghatározó ún. igénypontok mindhárom hivatalos nyelven hozzáférhetőek, a szabadalmi jog tartalmának pontos megismeréséhez azonban mindenképpen szükséges a teljes szabadalmi leírás ismerete. Az ügyben kompromisszumos javaslatként merült fel az ún. „enlarged abstract” (azaz bővített kivonat) bevezetése, melyet a teljes körű fordítási kötelezettség eltörlése esetén is le kellene fordítani azon tagországok nyelvére, melyekben az európai szabadalmat érvényesíteni kívánják. Akárhogy is lesz, az mindenesetre már most is látható, hogy az EPC-n belül mindenképpen várható a nem hivatalos nyelvek használatának további háttérbe szorítása. Mondhatja erre valaki, hogy a jövő útja így is, úgy is a nyelvtanulás. Na de mindjárt hármat? Szóval, ez is egy olyan területe európai csatlakozásunknak, ahol tág tere nyílik majd a nemzeti érdekek védelmének egy ideig. Aztán meg úgyis mindenki megtanul angolul. Vagy máshogy. Aztán egy darabig még törjük magyar valahogy...

A csatlakozás persze igen jelentős mértékben meg fogja változtatni a Magyar Szabadalmi Hivatal (MSzH) feladatait is. A Hivatal szabadalmi bejelentések elbírálásában végzett érdemi munkájának mennyisége ugyanis várhatóan jelentősen csökkenni fog, aminek következtében valószínűleg számos szakemberének kell majd magát átképeznie. Ez azért lesz így, mert a Magyarországra benyújtott bejelentések döntő többsége a csatlakozás után minden bizonnyal európai bejelentés lesz, az európai bejelentéseket pedig érdemben kizárólag a müncheni székhelyű ESzH vizsgálja (kizárólag Magyarországon érvényes szabadalmakat persze továbbra is lehet majd igényelni a magyar Hivatalnál, az ilyen bejelentések száma azonban várhatóan nem lesz túl nagy). A magyar Hivatal szerepe az európai bejelentések kapcsán pusztán adminisztratív jellegű lesz.

A csatlakozással ugyanakkor megnyílik a lehetőség a magyar szabadalmi elbírálók előtt is az európai Hivatalnál történő munkavállalásra, mellyel a legjobbak közül sokan feltehetően élni is fognak.

A csatlakozás természetesen a szintén közvetlenül érintett szabadalmi ügyvivői szakma számára is komoly kihívást fog jelenteni. Az MSzH érdemi munkájának mennyiségi csökkenése feltehetően ebben a szakmában is sokakat váltásra fog kényszeríteni. Várható azonban, hogy itt is jelentős kompenzációt jelent majd az Európai Hivatal előtti közvetlen képviselési munkavállalás lehetősége.

Elmondhatjuk tehát, hogy – amint az a fentiekből remélhetőleg kitűnt – a jövő útja az iparjogvédelem területén is feltétlenül az integráció, ami Magyarország számára pillanatnyilag az EPC-hez történő csatlakozást jelenti. A csatlakozás folyamata már megkezdődött, és néhány éven belül minden bizonnyal be is fejeződik.

Tanulságok – ma

Összegzőképpen elmondható, hogy uniós csatlakozásunknak ez a fázisa sem sokban különbözik a többitől. Számos előnnyel kecsegtet, melyek azonban pillanatnyilag még többnyire csak potenciálisak, s kiaknázásukhoz nem minden tekintetben rendelkezünk a szükséges gazdasági erővel, elméleti felkészültséggel. Az elméleti felkészülést azonban már most meg lehet – sőt kell! – kezdeni, s ha minden jól megy, ma már nemcsak a „nemzetközi helyzet”, hanem gazdasági teljesítőképességünk is „fokozódik”.

*Szerzőnk okleveles vegyész,
biotechnológus szakértő, szabadalmi ügyvivő,
DANUBIA Szabadalmi és Védjegy Iroda Kft.*

magyar műhely

Az 1962-ben Párizsban alapított folyóirat a modern irodalom, zene, képző- és médiaművészet fóruma.

Kiadja a Magyar Műhely Alapítvány.

Megrendelhető a kiadó címén:
1027 Budapest, Csalogány utca 3/c.
E-mail: sxs@ludens.elte.hu

Előfizetési díj: 1200,- Ft/év.